

EENIGE ZOOGDIEREN VAN HET NAARDERMEER.

IN het laatste jaarboek van de Vereeniging tot Behoud van Natuurmonumenten zijn verslagen verschenen van de verschillende secties, die zich met het onderzoek van de fauna en flora van het Naardermeer bezig houden. Daaronder kwam ook een lijstje voor van de tot destijds verzamelde zoogdieren. Nu zijn daar weliswaar geen soorten bijgekomen, maar toch geeft het onderzoek aanleiding tot eenige verdere opmerkingen.

Allereerst dient nog even gememoreerd te worden, dat het nog slechts in een zeer jeugdig stadium verkeert: er is tot nog toe alleen *verzameld* in één deel, n.l. in het gebied van de eendenkooi, het z.g. reservaat 5. Dit is verreweg het grootste „droge” gedeelte van het Meer, en wordt begrensd: ten Noorden door de ringdijk, ten Oosten door het z.g. Varkensdijkje, ten Zuiden, deels door de spoorweg, deels door het Groote Meer, dat ook de Westgrens vormt. De hoogstliggende gedeelten worden ingenomen door dichte boschjes van elzen, berken, en wilgen, zeer moeilijk te doordringen wegens de vele bramen; de lagere en laagste gedeelten resp. door ruigt en rietland. De eenige hoge boomen van dit gebied, trouwens de eenige *in* het Meer, zijn die van de kooi.

Volgens de klassieke opvatting van faunistiek zouden we alleen die soorten tot de fauna mogen rekenen, die *verzameld*, en dus in de collectie van het gebied aanwezig zijn. De ornithologen hebben echter bewezen, dat het ook anders kan; dikwijls *moet* het ook anders, wil de aanwezigheid in de verzameling geen aanwijzing gaan vormen, dat de betrokken soort er *niet* meer voorkomt.

Met de zoogdieren hebben we nu iets dergelijks: de grootere soorten, maar ook enkele kleinere zijn in het veld ook wel te herkennen, het duurt echter wel wat langer eer men zekerheid heeft!

U ziet dus wel, dat de fauna niet onder het onderzoek behoeft te lijden. De eenige dieren, die tot dusverre gevangen zijn, zijn de muizen en ratten in den ruimsten zin. De vleermuizen zijn nog niet aan de beurt gekomen.

Onlangs heeft de heer v. d. Brink over deze vangerij een en ander medegedeeld; daar kan ik dus naar verwijzen, behoudens enkele opmerkingen. Ten eerste verdient het aanbeveling de valletjes te paraffineeren, dit verhoogt de levensduur aanmerkelijk en is gemakkelijk te bereiken door een verblijf van pl.m. 1 kwartier in gesmolten paraffine. Verder is het ook aanbevelingswaardig ze vast te binden, aan een boomstammetje, een bosje gras, of iets dergelijks, dat vergemakkelijkt het terugvinden. Als aas voor muizen en woelmuizen gebruik ik met succes rauwe havermout, spitsmuizen prefereeren versch vleesch, maar komen ook op spek en worst af.

De verzamelde dieren worden allen „gebalgd”, conservatie in liquor is voor zoogdieren uit den booze.

De op deze wijze verzamelde dieren behooren natuurlijk meerendeels tot de groote familie der **Muridae**, of muisachtigen, waarvan de onderfamilie der *Murinae*

vooral wordt vertegenwoordigd door de Boschmuis, *Apodemus s. sylvaticus* (L.), ¹⁾ een overal algemeen voorkomend dier, dat 's winters en in het najaar, ook dikwijls in huizen gevangen wordt en dan voor een veldmuis door gaat. Hij onderscheidt zich uitwendig van de huismuis ten eerste door de kleur: in de rug is veel meer bruin en de buik is veel witter, terwijl op de grens van beide kleuren een oranje-bruine lijn pleegt voor te komen, die soms zeer onduidelijk is. Verder zijn de ooren groter en de achterpooten aanmerkelijk langer,

Waar de Otter jaagt. Het Naardermeer in den winter van Februari 1929. Rechts op den achtergrond de Eendenkooi. Foto STRUBOS.

zoodat, indien men de twee soorten eens naast elkaar gezien heeft, verwisseling niet licht zal voorkomen.

De Dwergmuis, *Micromys minutus* (Herm.) schijnt veel zeldzamer in het Meer voor te komen, de entomologen hebben eens een nest met jongen gevonden, nadien zijn er geen vangsten meer gedaan, en ondanks veel zoeken heb ik zelf geen enkel nest kunnen vinden.

Naast deze wilde soorten komen dan nog in de woningen in en om het Meer de Bruine Rat, *Epimys norvegicus* (Erxl.) en de Huismuis, *Mus m. musculus* L. voor. De eerste is, gelukkig, in het Meer zelf niet talrijk.

Van de *Microtinae* of woelmuizen zijn gevangen: *Microtus agrestis*

¹⁾ Ternair zijn alleen die dieren benoemd, welke ik in handen heb gehad.

bailloni (de Sel.) en *Evotomys g. glareolus* (Schreb.), waarvoor liefhebbers van Nederlandsche namen dan maar de namen: „Aardmuis” en „Rosse Woelmuis” moeten gebruiken, hoewel die woorden nogal „verzonnen” lijken.

De eigenlijke Veldmuis, *Microtus arvalis* (Pallas) komt in dit gebied blijkbaar niet voor, maar het is natuurlijk altijd gevaarlijk, om uit nog niet gevangen hebben tot niet voorkomen te besluiten.

Maar nu het geslacht *Arvicola*, de waterrat of woelrat. Die komt véél voor in het Naardermeer, wordt tenminste vrij geregeld gezien, maar.... nooit gevangen. Maar ik heb goeden moed, dat daar nog wel eens verandering in zal komen en dat is hoog noodig ook, want juist van deze soort is het zeer gewenscht, eens wat meer materiaal in handen te krijgen. Ik wil dan ook van deze gelegenheid gebruik maken om aan allen, in het geheele land, te verzoeken toch vooral geen enkel exemplaar, dat zij in handen krijgen, verloren te laten gaan. Hij komt nog al eens in tuinen voor, waar hij dan gangen graaft als een mol, maar veel meer schade aanricht, vooral door het afbijten van wortels. Hier worden ze dan ook het meest gevangen, bijna alle voorwerpen, die ik in handen heb gehad, waren van een dergelijke herkomst. Exemplaren van een aquatile levenswijze schijnen wel heel moeilijk te vangen te zijn. We moeten het hier dus van toevallige vondsten hebben: vandaar mijn verzoek. Het beste is, ze direct op te sturen naar het Zoölogisch Museum, Plantage Middenlaan, te Amsterdam. Desnoods kan men ze wel eenige weken bewaren in brandspiritus, maar dan moet toch een kleine insnijding in de buikwand gemaakt worden om de vloeistof goed te laten indringen.

Maar nu ben ik al aan het bedelen en ge weet nog niet eens wat er nu eigenlijk met dat geslacht *Arvicola* aan de hand is. Het probleem wordt gevormd door de verspreiding en de „waarde” der soorten.

Gaan we even de verspreiding in Europa na.

In geheel Engeland komt slechts de soort *A. amphibius* (L.) voor, in twee subspecies, die er hier nu verder niet toe doen. Deze soort kan even als de onze op grooten afstand van water voorkomen en voert dan dezelfde ondergrondse levenswijze. Aan deze soort is zeer nauw verwant *A. sapidus* Miller., die voorkomt in Spanje en Portugal en in Zuidwest Frankrijk tot aan de Garonne.

Het grootste gebied wordt echter ingenomen door *A. terrestris* (L.), die, met vele subspecies, voorkomt van Scandinavië tot Italië en van Zwitserland tot ver in Siberië.

Echter met uitzondering juist van het midden van West-Europa, dat bewoond wordt door *A. Scherman* (Shaw). Hier komt dan al spoedig de gedachte op, dat dit wel eens een ondersoort van *A. terrestris* zou kunnen zijn. V. d. Brink heeft dit in zijn naamlijst¹⁾ dan ook alvast maar aangenomen, wat me niet geheel in orde lijkt, daar een motiveering ontbreekt.

¹⁾ De Nederlandsche Jager, 35 no. 24. 14 Dec. 1929, pg. 293—296. De heer v. d. Brink heeft mij zijn (geografische) motiveering in litt. wél medegedeeld. Mijn bezwaar betreft de publicatie zonder *morphologische* motiveering.

Een andere vraag is deze, of er in ons land werkelijk een constante land- en watervorm voorkomen, en zoo ja of deze dan beiden tot A. scherman gerekend moeten worden. Het lijkt mij namelijk niet geheel uitgesloten, dat ook amphi-bius hier zijn invloed doet gelden. Maar voor al deze dingen zijn *volwassen* dieren uit het geheele land noodig.

Na deze uitweiding over de waterrat en de mededeeling, dat ook de Haas hier en daar in het gebied van het Meer voorkomt, kunnen we dan van de knaagdieren afstappen.

De Insectivoren zijn vertegenwoordigd door de Egel, *Erinaceus europaeus* L., de Mol, *Talpa europaea* L., door de Boschspitsmuis, *Sorex a. araneus* L., de algemeenste soort, en waarschijnlijk ook door de Waterspitsmuis, *Neomys fodiens* (Schreb.), die ik nog niet gevangen heb, maar waarvan in een, in de kooi gevonden, uilebal resten zijn gevonden. Ongetwijfeld zullen we die ook nog wel te pakken krijgen.

Van de talrijkheid van de Boschspitsmuis (in het geheele land) kan ieder zich overtuigen, die eens een half uurtje heel rustig in een kreupelboschje gaat zitten waar veel dood blad ligt. Daar begint dan langzamerhand leven in te komen; eerst hoor je alleen nog maar zacht geritsel, vervolgens een heel fijn gepiep en dan zie je al spoedig hier en daar een kop en daarna het heele dier te voorschijn komen. Het talrijkst heb ik ze gezien in een verwaarloosd eikenboschje in het Gooi, maar ook in het Meer heeft er eens een een heele tocht om me heen gemaakt, terwijl ik een pijpje zat te rooken. Af en toe, als er een blad onder hem omkiepte, raakte hij van de sokken.

Daar, zooals gezegd, de vleermuizen nog niet aan de beurt zijn gekomen, hebben we nu de dieren, die in aanmerking komen om gevangen te worden, afgehandeld.

Blijven nu nog over de reeën en de roofdieren, welke laatste natuurlijk allen tot de groote familie der **Mustelidae**, of wezelachtigen, behooren.

Die Reeën zijn dieren, waarvan over het algemeen alleen de inwoners van het Meer zelf af en toe iets te zien krijgen. Ik heb er ten minste nooit meer van gezien dan de sporen en de uitwerpselen. Ze schijnen eenigszins achteruit te gaan, wat ook niet te verwonderen zou zijn, want dat bestandje zit daar leelijk geïsoleerd. Ze zijn afkomstig van een paar overloopers uit het Gooi, die bij een drijfjacht het Meer in gevlucht zijn.

Iets anders is het met de Wezeltjes en Hermelijnen, die moeten er, te oordeelen naar de sporen in de sneeuw van verleden jaar, wel overvloedig zijn, en ook de Bunzing ontbreekt daarbij niet. Maar deze vrienden wil ik toch eens in handen zien te krijgen, levend, dan kunnen we ze, na determinatie, weer laten loopen. Dan hebben we zekerheid.

Deze hebben we natuurlijk al omtrent de Vischotter, *Lutra lutra* (L.), die wordt, vooral 's winters, geregeld gezien, met name door de rietsnijders en visschers, die lui zijn er altijd en krijgen zoo heel wat meer te zien dan wij. Maar

ik heb hem toch ook heel behoorlijk te zien gekregen, en dat was niet eens in den winter, maar in de warme, zomersche Septembermaand, die we nu achter ons hebben. Zoo iets gebeurt natuurlijk altijd op een oogenblik, dat je aan geen otter denkt, ik pagaaide langzaam door het „Slingerslob” (als je daar op de gewone manier roeit, zien de dieren je per se eerder dan je ze zelf ziet, waar toch altijd al veel kans op is) en daar zwom hij vlak voor me over. Kop en schouders merkwaardig hoog boven water en even daarachter, als een stuk dat er eigenlijk niet bijhoort, het achterste deel van zijn rug. En volkomen geruischloos. Dat was de Wildernis.

G. BARENDRECHT.

IJMUIDEN.

HET strand langs den vasten wal van Holland is bijna overal zoo smal, dat reeds bij matige stormvloed de branding tegen den duinvoet slaat. Op sommige plaatsen doet de springvloed het zelfs zonder storm en het is geen wonder, dat daardoor het strand bij Noordwijk, Zandvoort of Castricum op geen stukken na zoo interessant is als dat van Voorne, Texel of Terschelling. Streken zooals die van Paal 11 op Voorne, Paal 23 op Texel of Paal 9 op Terschelling geven een ongeëvenaarde gelegenheid, om studie te maken van het leven aan het strand, van het ontstaan en vergaan van duinen, van de sprookjesachtige snelheid, waarmee een nieuw duinlandschap zich vormt en bevolkt raakt met de mooiste bloemen en aardigste-dieren.

De vlijtige bezoeker van die eilanden raakt wel eens in een stemming van geringschatting jegens de duinen en stranden van den vasten wal, vooral ook wanneer dat duin door onredelijke wateronttrekking van karakter is veranderd.

Zoo mogen wij er echter niet over oordeelen. Het groote duincomplex van Bergen en Schoorl met den tragischen hoek bij Kamp is nog altijd de belangstelling over waard. Bovendien komt ook de kunst de natuur te hulp. De Hondsbossche zeekering, de Delflandsche Hoofden geven prachtige gelegenheid voor studie en het grootste kunstwerk, de pieren van IJmuiden heeft zich een omgeving gevormd, die op zijn minst even onderhoudend is als de strand- en duinlandschappen van de eilanden. Nu de treinverbindingen Haarlem—IJmuiden en daarmede Amsterdam—IJmuiden zooveel beter zijn geworden, hebben wij alle reden, om weer eens opnieuw de aandacht te vestigen op het merkwaardig studieveld aan de monding van het Noordzeekanaal. De groote werken voor de nieuwe sluizen, het spuikanaal etc. zijn nog niet geheel afgelopen, maar toch kunnen wij binnenkort een rustiger stemming verwachten, ook bij de Noorderpier. Bij de Zuiderpier blijft voorloopig alles bij het oude en wij kunnen er rustig opnemen, wat de laatste zestig jaren daar tot stand hebben gebracht.

De groote pier reikt anderhalven kilometer van den duinvoet af in zee en heeft dus grooten invloed op het verloop van de vloedstrooming. Het onmiddellijk gevolg daarvan was de vorming van een breed strand. Wie van Zandvoort naar